

TISKOVÁ ZPRÁVA

Filosofický ústav AV ČR

Jilská 1, Praha 1

www.flu.cas.cz

VĚDĚNÍ VE VĚKU NEDŮVĚRY A POSTAVENÍ VĚDY V SOUČASNÉM SVĚTĚ

18. března 2025 / Praha Komplexní pohled na charakter poznání je tématem rozsáhlého čtyřletého projektu zkráceně označovaného TRUST, na němž od letošního roku spolupracují Filosofický ústav Akademie věd ČR s Univerzitou v Hradci Králové a s Ústavem informatiky Akademie věd ČR. Sledovat bude dvě hlavní výzkumné linie. Jednak způsob, jakým technologie ovlivňují to, co považujeme za vědecké poznání, jednak podmínky a prostředky, jimiž s vědeckým poznáním nakládá veřejnost. Obsáhne přitom dvanáct oblastí výzkumných aktivit, v nichž se prolnou pohledy z oblasti filosofie vědy, racionality, technologií, komunikace i společnosti.

Nové technologie zásadně mění způsob, jak poznáváme svět. Proměňují samotnou vědu, vědecké procesy a ovlivňují i důvěryhodnost vědeckého poznání ve společnosti. Otevírají nové otázky po fungování vědy v současném světě, včetně jejích etických parametrů. Ovlivňují způsoby, jak lidé vědecké poznání chápou, produkují a komunikují, včetně rizik s tím spojených. Zasahují do mezilidské komunikace a informačních toků ve společnosti. Na jedné straně působí na šíření vědění a inovací, na straně druhé ale mohou vytvářet informační šumy, dezinformace, konspirační teorie nebo přehlcovat. Právě tyto aspekty chce projekt TRUST obsáhnout, prozkoumat a přispět mimo jiné k odpovědnému a etickému využívání nových technologií ve společnosti.

„Naším cílem bude popsat různé aspekty poznání z pohledu filosofie, logiky, sociologie či historie a odhalit klíčové faktory, které důvěru v expertní poznání formují nebo oslabují. Budeme se snažit přispět ke kultivaci vědeckého poznání a vědecké praxe, které je pro společenskou úspěšnost vědy podmínkou,“ říká odborný manažer projektu prof. Ladislav Kvasz z Filosofického ústavu Akademie věd ČR.

Mezi vědou, technologií a společností

Vědci a vědkyně budou hledat způsoby, jak posílit stabilitu těchto procesů v rychle se měnícím světě s přihlédnutím k etickým a bezpečnostním otázkám. Důležitou součástí projektu bude například analýza informačních toků a komunikace spojené s rychlým rozvojem technologií. V praktické rovině projekt podpoří rozvoj kritického myšlení a férové argumentace, usnadní přístup k vědění pomocí digitálních nástrojů a zmapuje nové způsoby šíření odborných poznatků. V plánu má rovněž vyvinout nové metody pro vzdělávání a rozvoj kompetencí jednotlivců.

Jak si stojí kredibilita vědy ve věku nedůvěry nám v praktické rovině ukázala covidová pandemie. Projekt se proto vedle analýzy rizik zaměří také na pochopení dynamiky procesů, které ovlivňují důvěru ve vědecké poznání. Pokusí se vytvořit nástroje a strategie, které pomohou stabilizovat informační prostředí a posílit odolnost společnosti vůči negativním dopadům technologických změn.

Spolufinancováno
Evropskou unií

Jedna z aktivit bude přímo věnovaná nerovnostem ve vědě jako pomyslné bariéře pro znalostní inovace. Prostřednictvím kvalitativních i kvantitativních výzkumů se zaměří na vědce a vědkyně takzvaně „na okraji“, na uplatnění žen ve vědě i na interdisciplinární a diverzifikované týmy, které podle dosavadních výzkumů nejčastěji dosahují znalostních inovací. Cílem bude rovněž podpora demokratizace vědění a vývoj otevřených softwarových nástrojů a digitálních aplikací pro efektivnější šíření vědeckých poznatků.

Část výzkumu se zaměří i na historické prameny. Osvětlí přelomové momenty a metodologické změny ve vědecké praxi i obtíže, s nimiž inovativní myšlenky pronikaly do vědeckého a společenského mainstreamu. S využitím dosud málo prozkoumaných zdrojů přiblíží, jak se věda etablovala jako společensky relevantní a důvěryhodná. Bude také pracovat na návrhu aplikace umožňující za pomoci umělé inteligence rozeznat strukturu a obsah starých textů.

Rozvoj vědecké spolupráce v praxi a inovace ve vzdělávání

S projektem vznikne devět desítek veřejně přístupných odborných publikací. Uskuteční se řada vzdělávacích akcí pro odborníky s cílem posílit využití výsledků výzkumu v další vědecké praxi i ve vzdělávání. Půjde například o metodologické semináře pro studenty doktorských programů k vědeckému využití nástrojů umělé inteligence, letní školy zaměřené na studenty vysokých škol a na rozvoj kompetencí v oblasti digitálních metod a nástrojů v humanitních oborech. Vzniknout mají také inovativní metodické materiály pro výuku kritického myšlení na středních školách.

Nezanedbatelnou roli v rámci projektu hraje i zintenzivnění spolupráce mezi akademickými institucemi.

Projekt TRUST se realizuje s podporou Operačního programu Jan Amos Komenský, který je financovaný z prostředků Evropské unie a Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy ČR. Na jeho realizaci bylo vyčleněno 149 miliónů korun. Průběh projektu bude monitorovat mezinárodní poradní sbor složený ze zástupců a zástupkyň prestižních zahraničních univerzit.

Kontakt pro média

Jana Říhová

Filosofický ústav AV ČR

rihova@flu.cas.cz

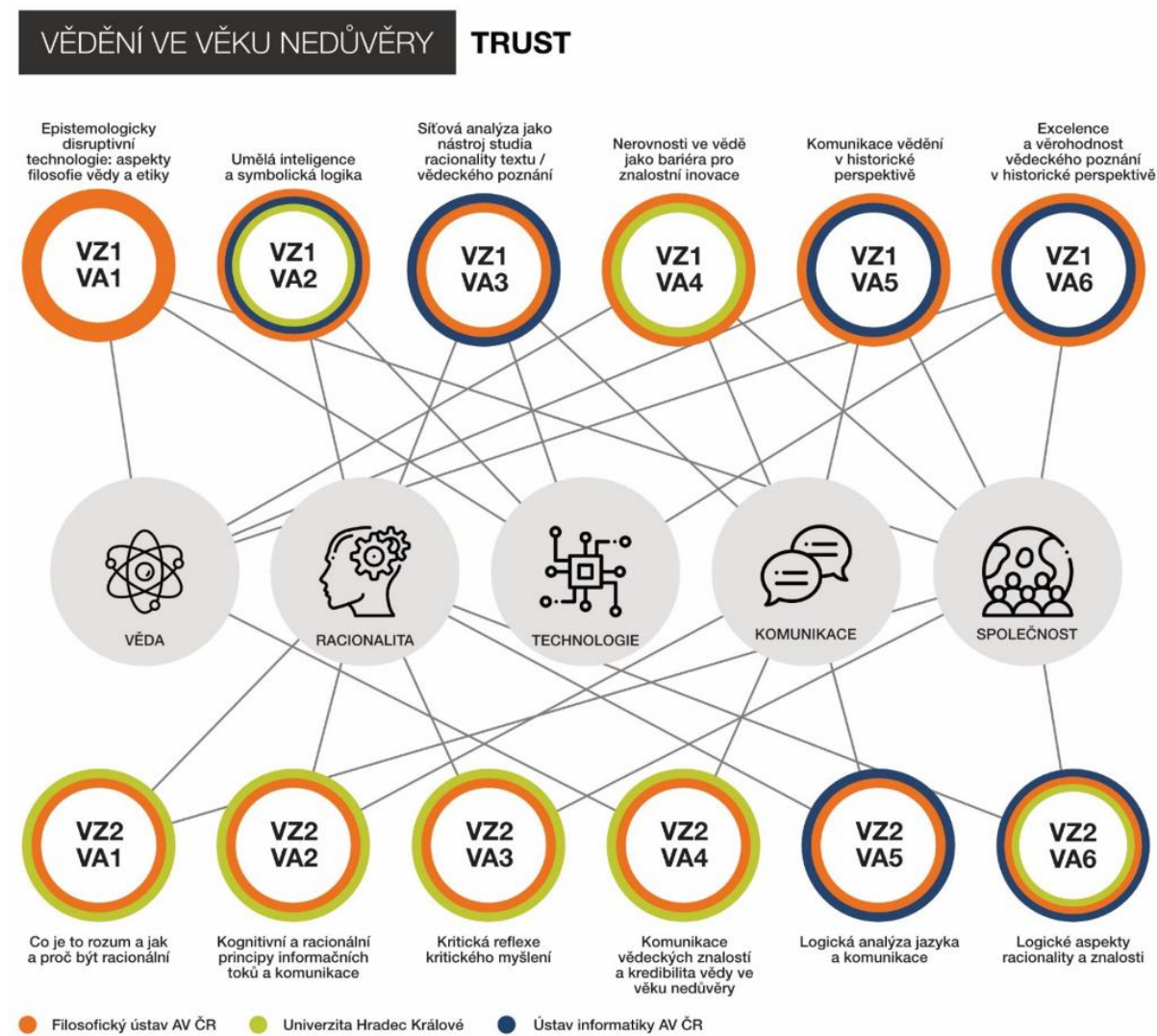
+420 725 761 147

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

Schéma projektu

Spolufinancováno
Evropskou unií